

IMAGO FEMINA: PAPA FRANCIS'TE KADIN İMGESİ

Arş. Gör. Duygu METE*

Öz: 2013 yılından beri Katolik dünyasının ruhani liderliği görevini yürüten Papa Francis, Roma Katolik Kilisesi tarihi açısından daha önce görülmemiş ilk olarak tanımlanacak uygulamalara imza atmıştır. Kilise yasalarına ilişkin muhafazakâr duruşunun yanı sıra yeniliklere açık reformist kişiliğiyle Katolik Kilisesi'nin tabu olarak gördüğü birçok mesele üzerine yeni söylemler inşa eden Papa Francis'in hem teolojik hem de sosyo-kültürel açıdan önemli bir mesele olan kadın konusundaki tutumu da merak uyandıran ve açıklığa kavuşturulmayı bekleyen hususlar arasındadır.

Kadının hem aile hem de toplumsal hayatta tamamlayıcılık rolüne dikkat çeken Francis, Kilise'nin de kadınlar olmadan düşünülmemeyeceğini dile getirmektedir. Yeniliklere açık ve zengin bir bakış açısına sahip oluşu dolayısıyla kadını dehanın hayatın her alanında gerekli olduğunu düşünen Papa, Kilise'de kadın teolojisi geliştirme konusunda daha fazla çalışılması gerektiğini de dile getirmektedir.

Papa Francis'in yayımladığı belgeler, konuşmaları ve çalışmalarındaki kadın imgesini teo-antropolojik açıdan, aile ve Kilise temelinde ele alan bu çalışma, buna ilave olarak eklesiyoloji bağlamında yaşanan feminal sorunlar ile Mariyoloji bağlamında ortaya konan dindar kadın portresine de yer vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Papa Francis, kadın, aile, Roma Katolik Kilisesi, Meryem Ana.

IMAGO FEMINA: IMAGE OF WOMAN IN PAPA FRANCIS

Abstract: Pope Francis, who has been the spiritual leader of the Catholic world since 2013, has signed the practices that will be defined as the first unprecedented in terms of the history of the Roman Catholic Church. In addition to his conservative stance on canon laws, his reformist personality open to innovations constructing new discourses on many issues that the Roman Catholic Church considers taboo Pope Francis' attitude towards women, which is an important issue both theologically and socio-culturally, are among the issues that arouse curiosity and are waiting to be clarified.

Drawing attention to the complementary role of women in both family and social life, Francis states that the Church cannot be considered as being without women. Considering that feminine genius is necessary in every field of life due to its openness and rich perspective, Pope also states that more work should be done in developing women's theology in the Church.

This article, which deals with the image of women, the image of women in the speeches, studies and documents published by Pope Francis in terms of theo-anthropologically, on the

ORCID ID : 0000-0002-6261-5428

DOI : 10.31126-akrajournal.770830

Geliş tarihi : 17 Temmuz 2020 / Kabul tarihi: 28 Ağustos 2020

*Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü.

basis of the family and the Church, as well as includes the portrait of religious women in the context of Mariology, and feminal problems in the context of ecclesiology.

Key Words: Pope Francis, woman, family, Roman Catholic Church, Virgin Mary.

Giriş

Tarihsel süreç açısından kadın ve cinsiyet konusu farklı açılardan ele alınmakla birlikte daima canlılığını korumuş önemli bir mesele olmuştur. Genel antropolojinin bir konusu olan cinsiyet, insanları kadınlar ve erkekler olarak bölen ve onları birbirinden ayırt eden, algılayıp değerlendiren bir kategoridir.¹ Son yüzyıllarda toplumsal cinsiyet kavramının literatüre kazandırılmasıyla birlikte cinsiyetin biyolojik yönü ile toplumsal yönü birbirinden ayrıştırılmaya başlanmıştır. Buna göre biyolojik cinsiyet (sex) doğuştan getirilen cinsiyetken toplumsal cinsiyet (gender), toplumun beklentisi ve içinde bulunulan kültürün etkisiyle şekillenen, rol ve sorumlulukların öne çıktığı bir kategoriye ifade etmektedir. Cinsiyet kavramına ilişkin iki kutuplu düzleme karşın feminist antropoloji ise bu ikisi arasındaki etkileşimin göz önünde bulundurularak bütüncül bir bakış açısıyla sosyo-biyolojik kategori inşa edilmesinin daha iyi bir tanımlamayı mümkün kılacağını savunmaktadır.²

Kadın ve cinsiyet konusuna ilişkin tartışmaları genel alandan daha özel alana indirgeyecek olursak dinî geleneklerde bu husus, ilk yaratılış hadisesine kadar götürülmekte ve kadının aile içindeki görev ve sorumlulukları ile toplumsal cinsiyet bağlamında sahip olduğu sosyal statüsü ele alınan başlıca konuları oluşturmaktadır.

Konumuz açısından bilhassa Hristiyanlıktaki kadın imajına bakıldığında bir yandan kadına büyük saygı duyulduğu görülürken diğer yandan ona genellikle düşük bir yer verildiğine ve hatta dinî cemaatin hayatından dışlanıp daha dar, özel bir dindarlık çemberi ile sınırlandırıldığına şahit olunmaktadır.³ Birbirine tezat teşkil ediyor görünen bu durumda Yeni Ahit külliyatında bilhassa yer alan pasajların önemli etkisi bulunmaktadır. Burada yer alan pasajlara göre İsa Mesih sadece sözleriyle değil davranışlarıyla da kadınları yüceltmiş, seçtiği kadınları da İncil'i yayma işine katmıştır.⁴

Hristiyanlıkta kadımla ilgili tutum incelendiğinde Hz. İsa'nın söz ve davranışlarından ziyade kendisinden sonra Hristiyanlığın mimarı kabul edilen Aziz

1. Randi R., Warne, "Gender", *Guide to The Study of Religion*, Ed. Willi Braun, Russell T. McCutcheon, London- New York 2000, s. 140.

2. Ursula King, "Introduction: Gender and the Study of Religion", *Religion and Gender*, Ed. Ursula King, Oxford 1995, s. 5-6.

3. Peter McKenzie, *The Christians Their Beliefs and Practices*, Abingdon Press, London 1988, s. 207.

4. Ömer Faruk Harman, "Kadın", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. XXVI, TDV Yayınları, İstanbul 2001, s. 85.

Pavlus (ö. MS, 67)'un etkisi olmuştur. Yahudi ve Roma pagan kültürünün etkisiyle kadının ikinci dereceden bir varlık olduğu yönündeki ifadeleriyle Pavlus, kadının Hristiyanlık tarihindeki yerini ve kaderini belirleyecek olan kişi olacaktır.⁵ Yazdığı Mektuplarda Pavlus, kendi olmaktan uzak ve erkeğe bağımlı bir kadın profili çizmektedir.⁶ Kadının erkekten sonra yaratılması⁷ ve ilk günahın işlenmesi olayında⁸ Havva'nın baştan çıkarıcı rolü dolayısıyla kadın, cinsiyet kategorisi açısından erkeğe göre daha aşağı bir konumda ve onun egemenliği altında zikredilmektedir.⁹ Sözü edilen pasajlar doğrultusunda Pavlus'a göre ideal kadın, sessiz ve uysal olarak geri planda duran, cinsel arzularından uzak durmayı başaran ve eş olarak kocasına itaat eden kadındır.¹⁰

Pavlus sonrası Patristik dönemde Kilise babalarının kadınlara dair görüşlerinin genelde olumsuz karakterde ve Pavlus'un çizgisinde devam ettiğini söylemek mümkündür. Özellikle Pavlus dönemiyle birlikte dinin kurumsallaşma aşamasında öne çıkan "baştan çıkarıcı Havva" imgesinin Kilise'de cinsiyetçiliğin sürdürülüp derinleşmesinde başlıca faktör olduğunu söylemek mümkündür.¹¹ Söz gelişi ilk dönem Kilise babalarından Tertullian (ö. M.S. 220)'a göre, günah Havva aracılığıyla dünyaya girmiştir ve en büyük ayartıcı kadındır.¹² Kadını "cehennemin kapısı" olarak tanımlayan Tertullian,¹³ bu hususta özellikle Havva'yı "kusurlu" görerek onu "ölümün mimarı" şeklinde tanımlarken onun karşısına "hayat inşa edici, Tanrı'nın kelimesi, İsa Mesih'i dünyaya getiren Meryem'i" yerleştirmektedir.¹⁴

5. İsmail Taşpınar, "Yahudilik ve Hristiyanlık'ta Kadın", *Köprü Dergisi*, S. 113, 2011, s. 113-134.

6. Musa Kaval, "İlahi Dinlerde Kadın'ın Kıymet Problemi", *Akademik Bakış Dergisi*, S. 55, 2016, s. 309.

7. Yaratılış, 2:18-24.

8. Yaratılış, 3:1-20.

9. I. Korintliler, 14:34-35; I. Timoteos, 2:9-10; Asife Ünal, "Hristiyanlık'ta Kadın ve Aile Anlayışına Genel Bir Bakış", *Dinler Tarihi Araştırmaları III-2000. Yılında Hristiyanlık (Dünü, bugünü ve Geleceği)*, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2002, s. 132-133.

10. Cengiz Batuk, "İsa Mesih Kadınları da Kurtaracak mı? Hristiyanlıkta Kadın Sorununa Genel Bir Bakış", *Dini Araştırmalar Dergisi*, C. 11, S. 31, 2008, s. 22-23.

11. Fatmagül Berktaş, *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın-Hristiyanlıkta ve İslamiyette Kadının Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*, Metis Yayınları; İstanbul 2016, s. 98-102.

12. Martha A. Brozyna, *Gender and Sexuality in the Middle Ages*, McFarland Company, North Carolina 2005, s. 23.

13. Batuk, "İsa Mesih Kadınları da Kurtaracak mı? Hristiyanlıkta Kadın Sorununa Genel Bir Bakış", s. 27-29.

14. Henry Bettenson, *The Early Christian Fathers*, Oxford University Press, London 1969, s. 115-126; Rosemary Reuther, "Misogynism and Virginal Feminism in the Fathers of the Church", *Religion and Sexism: Images of Woman in the Jewish and Christian Traditions*, Simon and Schuster Company, New York 1974, s. 157.

Kadınların entelektüel açıdan erkekler kadar becerikli olmadığını düşünen bir başka Kilise babası İskenderiyeli Aziz Clement (ö. M.S. 215) de kadınların yaratılış olarak çocuk doğurmak için donatıldığından bahsetmektedir.¹⁵ Bu olumsuz değerlendirmelere benzer şekilde kadının çocuk doğurma konusu dışında Tanrı'nın kadını yaratmadaki esrarının ne olabileceğini düşünen Aziz Augustine (ö. MS, 430), kadınları şeytanın kötülük planlarının aracı, bütün tartışmaların ve kavgaların kaynağı olarak takdim etmektedir.¹⁶ Ona göre kadın, Tanrı'nın yaratma planının bir parçası olarak erkeğin gerisinde olduğu için hiçbir zaman erkekle eşdeğer olamaz.¹⁷ Augustine'nin kadın konusundaki düşüncelerine benzer görüşler ortaya koyan Orta Çağ Hristiyan teolojisinin önde gelen ismi Thomas Aquinas (ö. 1274) da fiziksel, biyolojik ve psikolojik tabiatı itibarıyla güçsüz ve eksik bir varlık olarak tanımladığı kadının daha aşağı bir statüde ve erkeğe bağımlı olduğunu ifade etmektedir.¹⁸

Sonuç olarak Pavlus, Patristik dönem ve Orta Çağ boyunca Hristiyan dünyasında yaratılış hikayesi temel alınarak bütün kadınların insanoğlunun düşüşüne sebebiyet verdiği kabul edilen Havva ile özdeşleştirildiği ve erkeğe kıyasla ikinci derecede varlık olarak görüldüğünü söylemek mümkündür. Diğer taraftan Hristiyan teolojisinde asli günahın bir parçası ve kötülüğün kaynağı olarak görülen Havva'ya karşı bir antitez olarak Meryem Ana'nın öne çıkarılıp "tanrı annesi" olarak takdim edilmesi ile kadın imajı yükseltilmeye çalışılmıştır.¹⁹ Kadına yönelik bu iki uçlu bakış açısı ise liberal teologlar ve feministlerin eleştirilerine maruz kalmış ve bu durum 1960'larda Hristiyan feminist teolojilerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.²⁰ Bu teolojiler bir yandan Kutsal Kitap'ın erkek egemen kültür tarafından yorumlanmasına karşı çıkarken diğer yandan Mesih'in gözündeki kadın eşitliğini, kadınların ruhbanlığını ve kadın dindar antropolojisini ön plana çıkararak asırlardır devam eden "düşen kadın" imajının yeniden şeref kazanması üzerinde durmaktadır. Zaman zaman tarihsel uygulamaları eleştiren Hristiyan feminist teolojiye göre bilhassa Kitab-ı Mukaddes, babalar (patriarch) sayılan bir kısım erkekler tarafından erkek egemen (androcentric) kültürler içinde yazılıp yorumlanmıştır. Dolayısıyla kültürlerin

15. John Ferguson, *Clement of Alexandria*, Twayne Publishers, New York 1974, s. 136.

16. James A. Brundage, *Law, Sex and Christian Society in Medieval Europe*, University of Chicago Press, Chicago and London, 1987, s. 85-86.

17. Rosemary Radford Reuther, *Women and Redemption: A Theological History*, Fortress Press, Minneapolis 1998, s. 4-5.

18. Thomas Aquinas, *Summa Theologica V*, çev. Fathers of the English Dominican Province, Cosimo Publishing, New York 2007, s. 2686.

19. Harman, "Kadın", s. 82-86.

20. İlbey Dölek, "Feminist Kristoloji Bağlamında Yeni Ahit Metinlerindeki Kadınların Konumu ve Rolü", *Antakiyat/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 2, s. 32.

yoğurduğu erkek egemen beşer iradesi ile Tanrı iradesinin birbirinden ayrıştırılması gerekmektedir.²¹

Çağdaş dünyaya bakıldığında ise kadın konusu çeşitli gelişmeler ve süreçlerin etkisiyle içinde birtakım problemler barından ve çözülmesi gereken bir konu hâline gelmiştir. 1800'lü yılların sonlarından yirminci yüzyıla kadar Batı toplumundaki önemli değişiklikler kadınlar hakkındaki Kilise öğretilerini de değiştirmiştir. Nitekim hızlı sanayileşme, kadınlara siyasi hakların verilmesi, bilimsel gelişmeler, feminist hareketler, cinsiyet üzerine araştırmalar, kadınların Kilise yönetimi ve teolojik eğitimine katılmaları gibi faktörler kadınların yaptıklarını ve onların kendilerini nasıl gördüğünü etkilemiştir.²²

Bu süreçte Roma Katolik Kilisesi de kadının statüsündeki devrimsel değişimlerin sadece bir gözlemcisi olmakla kalmamış aynı zamanda katılımcısı olmuştur. Özellikle II. Vatikan Konsili (1962-1965) ile kadına yönelik dinî bakış açısında ve Kilise'nin evrensel yasasındaki kanonik statüsünde kayda değer bir değişim yaşanmış; Papalık ve diğer resmi öğretiler benzeri görülmemiş bir şekilde kadın konusuna eğilmiştir. Bu öğretilerle Kilise, Hristiyan inancı ışığında modern toplumdaki kadınların ihtiyaçları konusunda söz söylemeyi ve sosyal meseleleri yeni ve yaratıcı bir şekilde ele almayı amaçlamıştır.²³

Kilise'nin değişmez öğretileriyle tarihsel süreç içinde değişen öğretiler arasında bir ayırım yapılacak olursa çifte ahlak standardını reddetme, evliliğin kutsallığı, kadınların eş ve anne olarak toplumdaki rolünün bitirilmesine karşı olma, eğitim olanaklarının geliştirilmesi, tefekkür ve sosyal hizmete ayrılmış bakire hayatın yüceltilmesi gibi hususlar değişmeyen ilkeler arasında sayılabilir.²⁴ Kadınların çalışma hayatında, politik katılım ve kültürü şekillendirmede erkek ile eşit katılıma sahip olması ve kamusal alanda yetenekli kadınların desteklenmesi ise değişen ve ilerleme kaydedilen hususlar arasındadır.²⁵ Diğer yandan Kilise, kadının ev hayatındaki ayırt edici ve hayatî rolü üzerinde durmayı da ihmal etmemiştir. Bu noktada "tamamlayıcılık" rolüne dikkat çeken Kilise, antropolojik ve teolojik inanç açısından kadın ve erkeğin Tanrı karşı-

21. Mustafa Alici, "Mutfakta Pişir Mutfakta Ye: Çağdaş Dinler Tarihi Metodolojisinde Feminist Yaklaşım", *Milel ve Nihal İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, S. 2, 2005, s. 84.

22. B. E. Reid, "Woman and Papal Teaching", *New Catholic Encyclopedia*, Vol. XVI, Ed. Berard L. Marthaler, Thomson Gale Publisher, New York 2003, s. 823.

23. R. Mcdermott, "Woman, Canon Law on", *New Catholic Encyclopedia*, Vol. XVI, Ed. Berard L. Marthaler, Thomson Gale Publisher, New York 2003, s. 819.

24. L. F. Cervantes, L. Harrington, "Woman", *New Catholic Encyclopedia*, Vol. XVI, Ed. Berard L. Marthaler, Thomson Gale Publisher, New York 2003, s. 818.

25. Jill Peterfeso, "Vatican II and The History of Interpretation the Case of Roman Catholic Womenpriests", *The Long Shadow of Vatican II*, Eds. Lucas Van Rompay, Sam Miglarese and David Morgans, University of North Carolina Press, s. 89-94.

sında eşit onura sahip olmakla birlikte, birbirini tamamlayan nitelikleri ve işlevlerinin olduğunu ifade etmektedir.²⁶

Kilise'nin Sanayi devrimi sonrası Papa Leo XIII (1878-1903) ile başlayan ve II. Vatikan Konsili ile devam eden kadına yönelik tutumunda olumlu anlamdaki bu değişim, Papa Francis'e kadar giderek yükselen bir ivmeye sahip olmuştur. Söz gelişi yayınladığı belgelerde (encyclical) kadın ve erkeğin eşit onur hakkına sahip olduğunu vurgulayan Papa Paul VI (1963-1978), kadınların çalışma hayatının her alanına daha fazla katılımı konusunda da Kilise'nin her daim zamanın işaretlerini incelemek ve bunları İncil'in ışığında yorumlamakla yükümlü olduğunu dile getirmiştir. Kadınların ahlaki ve manevi gücü ile Tanrı'nın özel yolla insan varlığını ona emanet ettiğini belirten Papa Paul VI, bu anlamda kadının başka bir bene sahip olduğunu ifade etmiştir.²⁷ Paul VI'dan sonraki Papa II. John Paul (1978-2005) da kadınlarla ilgili endişeleri ele almış ve kadınların sosyal hayata katılımdaki meşru isteklerinin -ev hayatlarındaki rolüne engel olmayacak şekilde olması kaydıyla- desteklenebileceğini belirterek bu konuda yeniden bir sosyal değerlendirme yapılması çağrısında bulunmuştur.²⁸

Papa Francis öncesi Katolik Kilisesi ve Papalık kurumunun kadın algısına ilişkin kısa bir girişin ardından çalışmanın devamında Papa Francis'in yayınladığı belgeler, konuşmaları ve çalışmalarındaki kadın imgesini aile ve Kilise içindeki yeri başta olmak üzere teo-antropolojik açıdan ve örnek dindar profili bağlamlarında ortaya koymaya çalışacağız.

1. İnsan Olarak Kadın: Papa Francis'te Teo-Antropolojik Açıdan Kadın

Katolik dünyasının ruhani lideri Papa Francis -tam adıyla Jorge Mario Bergoglio- 17 Aralık 1936 tarihinde İtalyan bir demiryolları işçisinin beş çocuğundan biri olarak Arjantin'in başkenti Buenos Aires'te dünyaya gelmiştir. Birçok Arjantinli gibi ataları İtalyan olan Bergoglio, temel eğitimden sonra bir kimya laboratuvarında çalışmış ve 1958'de Cizvitler Tarikatına katılmıştır. 1969'da papaz, 1998'de ise Buenos Aires Başpiskoposu olarak takdis edilen Jorge Mario Bergoglio, 2001'de Papa II. Jean Paul tarafından kardinalliğe yükseltilmiştir.²⁹

26. Reid, "Woman", s. 824.

27. http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_en.html (17.06.2020).

28. Reid, "Woman and Papal Teaching", s. 826; Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_14091981_laborem-exercens.html (17.06.2020).

29. Ayrıntılı bilgi için bkz. Amanda Lanser, *Pope Francis Spiritual Leader and Voice of the Poor*, Abdo Publishing Company, Minnesota 2014, s. 7-53.

Papa XVI. Benedict'in Şubat 2013'teki istifasının ardından 13 Mart 2013'te Vatikan'da yapılan seçimle, Bueonos Airesli bir Cizvit olan Kardinal Bergoglio, modern çağların Avrupa dışından seçilen ilk papası olmuştur. 266. Papa olarak Katolik Kilisesi'nin başına geçen Bergoglio, İlk Cizvit ve Latin Amerikalı Papa olmasının yanında Francis adını seçmesi dolayısıyla birçok açıdan ilkleri temsil etmektedir.³⁰

Bergoglio'nun ismini aldığı Francis ismi, İtalya'nın Assisi kentinde doğan ve İsa'nın izini takip ederek basit ve münzevi bir hayat tarzını tercih eden Fransisken Tarikatının kurucusundan gelmektedir. Ölümünden sonra Aziz ilan edilerek kendisi için her yıl anma günü düzenlenen Francis, İsa Mesih'in kendisine "Kilisemi onar" dediğine inanılan ve yoksulların dostu olarak İtalya'da oldukça sevilen ve saygı duyulan bir kişidir.³¹

Jorge Mario Bergoglio da alçak gönüllülüğü ve sade bir yaşam sürmesi ile tanınmaktadır. Papanın Francis ismini alma kararı, Aziz Francis gibi basitçe ve yoksullar arasında yaşama kararlılığının bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Kuşkusuz onun bu tercihinde oldukça hassas kişiliğe ve sade bir hayat tarzına sahip kadın olan büyükannesi Rosa Margarita Vassallo'nun da etkisi bulunmaktadır. Bugün dahi Francis'in Kilise'deki kadınlardan ve onların etkin faaliyetlerinden bahsettiğinde büyükanne Rosa'nın onun hafızasındaki yankıları hissedilmektedir.³²

Papa Francis de dahil olmak üzere kadınlar konusunda din adamlarıyla konuşulduğunda onların genellikle anneleri, büyükanneleri veya onlara ilkokulda öğretmenlik yapan bir rahibeden bahsettikleri dikkat çekmektedir. Dinî liderlerin bu konuşmalarında çoğunlukla kadınların ev içi katkılarından -sözgeleşi çocukları büyütme, onlara inanç ve temel değerler hakkında bilgi verme gibi- övgüyle bahsettikleri görülmektedir.³³ Bu hususta Papa Francis de kendi ailesindeki kadınlara özellikle babaannesi Rosa Margarita Vassallo'ya olan sevgi ve muhabbetini dile getirmektedir.³⁴

Kendisiyle yapılan röportajlarda Francis, ailesine ilave olarak hayatına önemli katkılarda bulunan kadın şahsiyetlerden de bahsetmektedir. İlerde Katolik Kilisesi'ne Papa olarak seçilecek Francis'e patronluk yapan kadın Esther Ballestrino onlardan biridir. O büyük kadına çok şey borçluyum diyen Papa, onun kendisine sıkı çalışmanın önemi ve politika hususlarında çok şey öğret-

30. John L. Allen, *The Francis Miracle: Inside the Transformation of the Pope and Church*, Time Books Publishing, New York 2015, s. 17.

31. Lanser, *Pope Francis Spiritual Leader and Voice of the Poor*, s. 80-83.

32. Allen, *The Francis Miracle: Inside the Transformation of the Pope and Church*, s. 19.

33. Allen, *The Francis Miracle: Inside the Transformation of the Pope and Church*, s. 199.

34. Austen Ivereigh, *The Great Reformer: Francis and the Making of a Radical Pope*, Henry Holt Company Publishing, New York 2014, s. 13.

tiğinden söz etmektedir.³⁵ Yine Francis ile yakın olan kadın şahsiyetler arasında çeşitli kadın gazeteciler ve İtalya’da kurulan karizmatik bir hareketin bir dalı olan Arjantin’deki Comunità di Gesù’in lideri Julia Torres’in adı da geçmektedir. Francis başpiskoposluk yaparken Torres, onunla sık sık temasa geçmiş ve çeşitli konularda onun en yakın danışmanlarından biri olmuştur.³⁶

Kendi hayatında önemli yer etmiş kadınlardan başlayarak kadınların insan hayatındaki yeri ve önemine her fırsatta vurgu yapan Papa, kadınları Tanrı’nın yarattığı en güzel şey olarak tanımlamaktadır. Kadınların yaratılış açısından erkeklere nazaran daha hassas, yeniliklere açık ve zengin bir bakış açısına sahip olduğunu belirten Francis, bilhassa annelik rolü dolayısıyla kadınların erkeğin bir adım önünde yer aldığını ifade etmektedir. Buna ilave olarak hayatın her alanında kadınların haklarının korunmasının onların değerini korumak anlamına geleceğini düşünen Francis’e göre kadınların eğitim ve istihdam hakkını tanımak ve kendi siyasi haklarını kullanma özgürlüklerini sağlamak temel bir gerekliliktir. Ayrıca, kadınların inanç ve haysiyet ilkelerine aykırı olan tarihsel ve sosyal koşullardan kurtulmaları için çaba gösterilmelidir. Kadınları cinsel sömürüye karşı korumak ve mal, zevk veya finansal kazanç nesnesi olarak muamele görmekten korumak da gereklidir. Bunun için kadınların haysiyetini aşağılayan tüm insanlık dışı ve kaba uygulamalara bir son verilmesi gerektiğini ifade eden Papa, kadınların haklarından tam olarak yararlanmasını engelleyen yasaları değiştirmek için hep birlikte çaba gösterilmesinin gerekliliğine ve önemine dikkat çekmektedir.³⁷

Papa Francis’e göre kadın haklarının tanınması ve onların kamusal yaşama katılmaları konusunda önemli ilerlemeler kaydedilmiş olsa da, bazı ülkelerde bu hakların geliştirilmesi için daha fazla çalışılmalıdır. Zira kadınsı deha, toplum hayatındaki tüm alanlarda gerekli olduğundan, kadınların ev dışında sosyal hayattaki varlığı garanti edilmelidir. Bunun için öncelikle hâlâ devam eden kabul edilemez geleneklerin, onurlu çalışma ve karar verme rollerine eşit erişim eksikliğinin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Tarihte kadınları daha aşağı olarak gören ataerkil kültürlerin aşırılıkları olmakla birlikte kendi günümüzde de taşıyıcı annelik ve “mevcut medya kültüründe kadın bedeninin sömürülmesi ve ticarileştirilmesi” gibi durumların varlığından bahseden Papa, bunların göz ardı edilemeyeceğini ve kadına hak ettiği önemin verilmesi

35. Paul Vallely, *Pope Francis Untying the Knots The Struggle for The Soul of Catholicism*, Bloomsbury Publishing, New York 2015, s. 45.

36. Allen, *The Francis Miracle: Inside the Transformation of the Pope and Church*, s. 200-203.

37. <http://w2.vatican.va/content/francesco/en/travels/2019/outside/documents/papa-francesco-emiratarabiuniti-2019.html>.

gerektiğini ifade etmektedir.³⁸

2. “Hayatın Kaynağı” Anne ve “Tamamlayıcı” Eş Olarak Kadın: Papa Francis’te Aile İçindeki Kadın

49. Dünya Sosyal İletişim Günü’nde “sevgi armağanı ile ayrıcalıklı bir karşılaşma yeri” olarak tanımladığı aileyi ana tema olarak ele alan Papa Francis, Kilise tarafından önemli etkiye sahip olan bu konunun bu ve bundan sonraki iletişim gününde de referans noktası olmasının daha uygun olacağını ifade etmiştir. Geleceğin teminatı olması hasebiyle aile kurumunun korunması gerektiğine dikkat çeken Papa, duanın ve inancın ilk öğrenildiği yer olan aileyi “Tanrı’nın büyük ailesi, Kilise’nin üyeleri” olarak tanımlamaktadır.³⁹ Diğer yandan aileyi annenin kalp atışının güven verici sesi ile korunan ana rahmine benzeten Papa, buna ilave olarak anne karnındaki hayatı insan için ilk iletişim okulu olarak tasvir etmiştir.⁴⁰

Tarihsel süreçte şovenizmin cazibesinin toplumda kadınların görünür olmasına izin vermediğini ve dolayısıyla Kilise’de kadına yönelik boyutun fazla vurgulanmadığını dile getiren Papa, bu doğrultuda anneye de her zaman doğru bir şekilde saygı gösterilmediğini belirtmektedir. Tarih boyunca insanın düşmanı Şeytan’ın kurtuluş ve hayatın olduğu yerlere daha fazla saldırdığına dikkat çeken Papa, bir varoluş yeri olan kadının da bu anlamda en çok saldırıya uğrayan varlık olduğunu ifade etmektedir. Kadının en çok saldırıya uğrayan yer olmasının onun önemini ortaya koyduğunu belirten Papa, bununla birlikte Kilise hayatının temelinde İsa’nın annesinin bulunduğuna işaret etmektedir.⁴¹

Papa’ya göre kadın kimliğinin Hristiyanlıkta Meryem figürüne yansıyan başka bir işlevi bulunmaktadır: toplumu kucaklayan, toplumun annesi olma figürü. Kadının annelik ve şefkat armağanına sahip bir varlık olduğunu ifade eden Papa, eğer bu zenginlik olmasaydı dinî bir topluluğun sadece bağınaz olmakla kalmayıp aynı zamanda sert, acımasız ve zorla dindarlaştıran bir topluma dönüşeceğini ifade etmektedir.⁴²

Aile içinde iş bölümündeki çabası, çevresine özeni ve dikkatinin yanı sıra

38. http://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20160319_amoris-laetitia_en.pdf (01.06.2020).

39. http://www.vatican.va/content/francesco/en/messages/communications/documents/papa-francesco_20150123_messaggio-comunicazioni-sociali.html (07.05.2020).

40. http://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html (09.06.2020).

41. Jorge Mario Bergoglio, Abraham Skorka, *On Heaven and Earth Pope Francis on Faith, Family, and the Church in the Twenty-First Century*, çev. Alejandro Bermudez, Howard Goodman, Bloomsbury Publishing, London 2013, s. 102.

42. Bergoglio, Skorka, *On Heaven and Earth Pope Francis on Faith, Family, and the Church in the Twenty-First Century*, s. 102.

çocuklarının bakım ve problemleriyle ilgilenen annenin bu çabalarının görmezden gelinmemesi gerektiğine vurgu yapan Papa, kadınların yalnızca çocuk dünyaya getirmediklerini aynı zamanda böyle yapmakla bir hayat bahşetme tercihi bulduklarının altını çizmektedir. Bu yönü dolayısıyla yeni bir insanı vücuda getirerek ona yaşam kazandıran kadın, hayatın öznesi konumunda yer almaktadır. “*Kadınların haklarını savunma noktasında tekdüzelik talep etmeyen ya da anneliği inkâr etmeyen bir feminizm kesinlikle değer veriyor*” diyen Francis, seküler açıdan anne varlığı ve rolünün zayıflatılmasını sosyolojik açıdan dünya için ciddi bir risk olarak nitelendirmektedir.⁴³

Buna ilave olarak kadınların üstlendikleri annelik rolünün ben-merkezci bireyciliğin yayılmasına karşı en güçlü önleyici unsur olduğunu ifade eden Papa, annelerin olmadığı toplumun kişisiz, insanlıktan çıkmış bir topluma dönüşeceğini belirtmektedir. Zira anneler en kötü anlarda bile sahip oldukları şefkat, fedakârlık ve manevî güçleri sebebiyle aileyi ayakta tutmayı başarabilmektedir. Bununla birlikte çocuklara dinî inancın ilk tohumlarını aşılayan ve ilk dini pratikleri öğreten anneler olmasaydı dinî inanç, saf ve derin sıcaklığının önemli bir kısmını da kaybederdi.⁴⁴ Bunun için kadınların özel hassasiyet, incelik ve şefkat gibi sahip olduğu özelliklerin aile üyeleri için önemi ve faydası üzerinde duran Francis, ahlaki ilkelerin ve inancın gelecek nesillere aktarılması için ev ortamında kadınların gerekliliğine vurgu yapmaktadır.⁴⁵

Postmodern ve küreselleşmiş çağın bireyciliği teşvik eden, kişisel ilişkilerin gelişimini, istikrarını zayıflatan ve aile bağlarını bozan bir yaşam tarzını desteklediğini belirten Francis,⁴⁶ günümüz dünyasında erkekler ve kadınların yaygın bireycilik riskiyle karşı karşıya olduğunu ifade etmektedir.⁴⁷ Bu bağlamda insanları bir arada tutan aile kurumunun önemine özellikle dikkat çeken Papa Francis, bu kurumun sağlıklı bir şekilde yürümesi ve nesiller yetiştirebilmesi için kadın ve erkeğin birbirine karşı rollerine de değinmektedir. Bugün aile içinde yaşanan sorunların ve artan karışıklığın çoğunun kadına verilen özgürlükten kaynaklandığına inananların var olmakla birlikte bu argümanın geçerli olmadığından hatta bir tür erkek şovenizmi olduğundan bahseden Francis, sınıktıları aşmada sevgi ve karşılıklı sorumluluk duygusunun önemine işaret etmektedir. Bu konuda Efesliler’e Mektup’ta yer alan “...*kocanıza tabi/bağımlı*

43. http://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20160319_amoris-laetitia_en.pdf (01.06.2020).

44. Pope Francis, *On The Family*, çev. L’Osservatore Romano, Ignatius Press, Vatican 2015, s. 6-7.

45. Allen, *The Francis Miracle: Inside the Transformation of the Pope and Church*, s. 216.

46. http://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html (09.07.2020).

47. http://www.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html (09.07.2020).

*olun.*⁴⁸ şeklindeki pasajın zamanın kültürel durumunu yansıttığını belirten Papa'ya göre burada asıl olan iletilen mesaja odaklanılması gerektiğidir. Bu pasajın yorumunu Aziz John Paul II'nin ifadesiyle aktaran Papa, "sevginin, karının kocanın kulu ya da kölesi olabileceği her türlü boyun eğmeyi dışladığını ve evlilik yoluyla kurulan birliğin karşılıklı bir ben bağıışı ve boyun eğmeden oluştuğunu" belirtmektedir.⁴⁹

Günümüzde bazı evliliklerde kadınların maruz kaldığı utanç verici kötü muamele, sözlü ve fiziksel şiddet ile erkeksi güç gösterilerinin, evlilik birliğinin doğasıyla çeliştiğini dile getiren Francis, Efesliler'e Mektup'ta yer alan "*Kocalar da eşlerini kendi bedenleri gibi sevmelidir*"⁵⁰ ve "*Birbirinize bağımlı olun*"⁵¹ şeklindeki pasajların aile içinde eşlerin birbirine kayıtsız kalmasının ve bencilliğin önüne geçme adına yol gösterici nitelikte olduğunu ifade etmektedir.⁵²

Netice olarak kendi hayatından yola çıkarak kadınların eş ve anne olarak aile içindeki rolüne dikkat çeken Francis, tarihsel süreçte saygınlık açısından gereken önem verilmeyen kadına hak ettiği değerin verilmesi gereğini dile getirmekte ve bu konuda hep birlikte çaba gösterilmesi için çağrıda bulunmaktadır.

3. Katolik Feminal Teoloji Bağlamında Kadın Dindarların Etkisini Geliştirme Çabaları: Papa Francis'e Göre Eklesiyoloji ve Kadın

Dindar kadınların Kilise'deki yeri ve sahip olduğu roller, göreve geldiği dönemden itibaren Papa Francis'e yöneltilen başlıca sorular arasındadır. Dindar kadın ve erkeğin bugünkü Kilise'deki yeri nedir? sorusuna "Dindar kadınlar ve erkekler Tanrı'nın elçisidir" şeklinde cevap veren Papa, onların hayatlarını Baba'ya, itaate adayan ve İsa Mesih'in takipçisi olmayı seçen kişiler olduğunu belirtmiştir.⁵³

Kadınların Katolik Kilisesi içerisindeki yeri bağlamında kadınlara ilişkin önemli bir mesele olarak onların papaz olup olamayacağı konusu ön plana çıkmaktadır. Uzun yıllardır tartışılan bu konuya yönelik soruya iki kez sert bir şekilde "Hayır" cevabını veren Papa Francis, II. Jean Paul'un 1994 yılında ifade ettiği "*İsa Mesih'in tüm Havarileri erkekti*" şeklindeki kadınların papaz

48. Efeslilere Mektup 5: 22.

49. http://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20160319_amoris-laetitia_en.pdf (01.06.2020).

50. Efesliler'e Mektup 5: 28.

51. Efesliler'e Mektup 5: 21.

52. http://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20160319_amoris-laetitia_en.pdf (01.06.2020).

53. Pope Francis and Antonio Spadaro, "The Heart of a Jesuit Pope: Interview with Pope Francis", *An Irish Quarterly Review*, Vol. 102, s. 268.

olmasına kapıları tamamen kapatan deklarasyonunu hatırlatarak kararın bu yönde kesin olduğunu ve onun bu konudaki açık kararının hâlâ geçerli olduğunu ifade etmiştir.⁵⁴

Diğer yandan Kilise'nin bu konudaki tavrına bakıldığında kadınları rahipliğe kabul edilmemesinin temel nedeni olarak Mesih'in örneğine bağlı olmak ön plana çıkmaktadır. İsa Mesih'in başrahip olması ve rahipliğin ondan geçmesi başta olmak üzere Havariler arasında kadınların bulunmaması rahipliği erkeklerle sınırlandıran başlıca sebepler arasındadır.⁵⁵

Francis, Kilise içinde güçlü bir kadın varlığı çağrısında bulunmakla birlikte bunun kadının baskın karaktere dönüşmesine sebebiyet vermesine karşı olduğunu da ifade etmektedir. Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki Papa Francis, kadınlara yönelik özgürlük sunan bazı modellerin gizli bir baskın, üstün olma hissi taşıdığından şüphe duyan ilk papa değildir. Papa II. Jean Paul, kadınların eş ve anne olma rollerini yeniden canlandıran yeni bir feminizm anlayışını sıklıkla talep ediyordu. Yine Papa XVI. Benedict de henüz kardinal iken insani ilişkileri iktidar yarışması olarak anlayan ve faydacı mantığa dayanan bazı feminist akımlar üzerinde durmuştur. Francis'e göre ise feminizm, iddia ettiklerini temsil eden bir karakter arz etmemektedir. Zira bu felsefe kadınları intikamcı ve kindar bir savaş seviyesine getirmektedir. Yirminci yüzyılda feminist kampanyaların istediklerine ulaştığından ve sona erdiğinden bahseden Papa, sürekli bir feminist felsefenin kadınlara hak ettiği saygınlığı vermeyeceğini dile getirmektedir.⁵⁶ Ona göre aslında gerçek feminizm, erkeklerle bir güç ve silahlanma yarışı değil kişinin değer ve haysiyetini kıymetlendirme yoludur. Bu doğrultuda gerçek feminizm, tamamlayıcılığı benimsemek yani erkek ve kadınların daha geniş dünyada ve Kilise içinde farklı ama tamamlayıcı roller oynadığı fikrini kabul etmektir. Diğer yandan ona göre bir kadının rahip olması, onu erkekten daha aşağı konuma indirgemez.⁵⁷

Francis'in Kilise ve kadın konusundaki görüşlerine daha açıklık getirmesi açısından 2013 yılında İtalyan gazetesi La Stampa'nın Papa Francis ile gerçekleştirdiği röportaj da önem arz etmektedir. Gazetecinin "Kadınlar kardinal olabilir mi?" sorusuna Francis, "*Kadınlara Kilise'de yer verilmeli ama ruhban laştırılmamalı; kim ki kadınların kardinal olmasını düşünür o, ruhban yasa-*

54. Allen, *The Francis Miracle: Inside the Transformation of the Pope and Church*, s. 192.

55. Allen, *The Francis Miracle: Inside the Transformation of the Pope and Church*, s. 204-205.

56. Bergoglio, Skorka, *On Heaven and Earth Pope Francis on Faith, Family, and the Church in the Twenty-First Century*, s. 104.

57. Allen, *The Francis Miracle: Inside the Transformation of the Pope and Church*, s. 206-208; Bergoglio, Skorka, *On Heaven and Earth Pope Francis on Faith, Family, and the Church in the Twenty-First Century*, s. 102.

sından acı çeker.” şeklinde cevap vermiştir. Ona göre kadınların rolünü yükseltmek için onların din adamlığına yükseltilmesi gerektiği düşüncesi yanlıştır.⁵⁸

Yine bu hususta kadın meseleleriyle ilgilenen bir kadın gazeteciyle yaptığı röportajda kendisine yöneltilen “Kadınlar hakkında çok az konuşuyorsunuz ve bunu yaptığınızda, kadını daha ziyade eş ve anne olarak kadın yönlerinden ele alıyorsunuz. Şimdi kadınlar devletleri, çok ulusluları, orduları yönetiyor. Sizce kadınlar Kilise’de hangi konumu işgal ediyor? şeklindeki soruya Papa Francis: “Kadınlar Tanrı’nın yarattığı en güzel şeydir. Kilise (ecclesia) dişil (feminen) bir terimdir. Bu konuda haklısın, yeterince konuşmuyoruz. Kadın teolojisi üzerinde daha fazla çalışma yapılması gerektiğine katılıyorum. Bu konuda çalışmalar yapılıyor.” şeklinde cevap vermiştir.⁵⁹

Kadınların, birçok şeyi erkeklerden daha iyi yaptığını dile getiren Papa, Katolik Kilisesi içinde Kilise’nin yetkisindeki önemli kararlara katılım da dahil olmak üzere kadınları daha büyük rollerde görmek istediğini belirtmiştir. Papa Francis her fırsatta kadınların kendi dinî yaşamları hem de Kilise’nin kadınla ilgili literatürüne katkı sağlayacak yeni bir anlayışla gerçek, derin bir kadın teolojisini güçlendirmenin önemini vurgulamaktadır.⁶⁰ Kilise tasavvufu ve teolojisinde kim daha önemli, Pentakost gününde Havariler mi Meryem Ana mı? diye düşünüldüğünde tabii ki Meryem Ana! diye cevap veren Papa, Kilise’nin İsa Mesih ile evli olduğunu ve kadın boyutu olmadan Kilise’nin olamayacağını dile getirmiştir.⁶¹

2013 yılında Brezilya’ya yaptığı ilk yurt dışı gezisinde de bu hususa değinen Francis, ülkenin piskoposlarına Kilise topluluğunda kadınların aktif rollerinin geliştirilmesi çağrısında bulunmuştur. Ona göre eğer Kilise kadınları kaybederse kısırlık riskiyle karşı karşıya kalır. Kadınsız bir Kilise, Meryem Anasız Havarisel bir kurul gibidir.⁶² Tarihi değiştirmede önemli etkileri bulunan kadınların rolü salt annelikten ötedir. Dolayısıyla Francis’e göre kadınlar olmadan Kilise anlaşılabilir.

Francis’in 2013 yılında yayınladığı “*Evangelii Gaudium*” adlı Havarisel

58. Allen, *The Francis Miracle: Inside the Transformation of the Pope and Church*, 209-210.

59. Fainche Ryan, “Women”, *The Furrow*, Vol. 64, 2013, s. 591; Vallely, *Pope Francis Untying the Knots The Struggle for The Soul of Catholicism*, s. 454.

60. Marco Politi, *Pope Francis Among the Wolves The Inside Story of a Revolution*, çev. William McCuaig, Columbia University Press, New York 2014, s. 96.

61. http://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html. (06.01.2020); Pope Francis and Antonio Spadaro, “The Heart of a Jesuit Pope: Interview with Pope Francis”, s. 270.

62. Allen, *The Francis Miracle: Inside the Transformation of the Pope and Church*, 211-212.

nasihat, Kilise’de cinsiyet eşitliği arayanları hem memnun etmiş hem de şaşırtmıştır. Burada kadınların önemli katkılarına değinen Papa, kadınların erkeklerden daha fazla sahip olduğu hassasiyet, duyarlılık ve diğer ayırt edici özellikleri dolayısıyla topluma sunduğu katkılar için Kilise’nin şükranlarını iletildiğini ifade etmektedir. Buna ilave olarak Papa, pek çok kadının papalığa ait sorumlulukları rahiplerle paylaşma, insanları yönlendirme ve teolojik düşünceye sunduğu yeni katkılar dolayısıyla daha dokunaklı bir kadın varlığı için onlara daha geniş fırsatlar sunulması gerektiğini yinelemiştir.⁶³ Papa’ya göre bu durumda gerçek, canlı bir Kilise’ye düşen görev, daha fazla adalet ve eşitlik arayan kadınların meşru iddialarını dikkat almaktır. Bununla birlikte yaşayan, canlı bir Kilise tarihteki erkek otoriter rejimin tahakküm, çeşitli kölelik biçimleri, istismar ve cinsiyetçi şiddete karşı kadın haklarına saygı duyma çağrısını desteklemelidir.⁶⁴ Papa’nın bu çağrısı mutluluk yaratırken diğer yandan rahipliğin Evharistiya’da kendini veren İsa Mesih’in bir işareti olarak erkeklere verildiğini ve bunun tartışmaya açık bir soru olmadığını belirtmesi eşitlik ve reform arayışında olanlarda kafa karışıklığı ve hayal kırıklığı yaratmıştır.⁶⁵

Kadınların sosyal alandaki varlıkları ve etkinlikleri konusunda yine Papa Francis, 2017 yılında düzenlenen Papalık Dinler arası Diyalog Konseyi’nin “Eğitimde Kadınların Evrensel Kardeşliğe Yönelik Rolü” konulu oturumunda yaptığı konuşmasında kadınların erkeklere kıyasla dinler arası diyalog çalışmalarında daha fazla yer aldığını ve bu durumun oluşacak çok kültürlü bir ortamın muhtemel zorluklarının daha iyi anlaşılması noktasında olumlu bir gelişme olduğunu ifade etmiştir. Konuşmasında kadınların değişime açık yönlerine de dikkat çeken Papa, kadınların dinî deneyim düzeyindeki değişimlerin yanı sıra teolojik düzeydeki değişimlere de tam olarak entegre olabileceklerini belirtmiştir. Bu doğrultuda Papa, kadınların sadece kadınlara yönelik konularla sınırlı kalamayacağını dolayısıyla bugün her zamankinden daha fazla kadınların varlığına ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır. Zira ona göre erkekle mukayese edildiğinde farklı bir yapı/yaratılışa sahip olan kadın gerçeğe farklı, daha büyük bir zenginlikle bakmaktadır. Dolayısıyla dışı deha, önemli kararlar verdiğimiz her yerde gereklidir. Papa’nın kadınlara attığı bu nitelikler ve dinler arası diyalog konusundaki tavrı, feminist yaklaşımların tavrına uyumlu olduğu gerekçesiyle onun gizli, anonim bir feminist olduğu şeklinde oldukça ilginç

63. http://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html.(01.06.2020).

64. http://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20190325_christus-vivit.ht (02.06.2020).

65. Anne E. Patrick, “Women in the Church in the Age of Francis”, *Matter of Spirit*, S. 107, 2015.

yorumları da ortaya çıkarmıştır.⁶⁶

3.1. Kiliseye Yönelik Feminist Meydan

Okumalara Karşı Papa Francis'in Yanıtları

Papa'nın birçok konuda açılım yanlısı mesajları, değişim taraftarı kesimlerce umutla karşılanmışken kadınların rahipliği meselesine yönelik reddedici cevabı eleştirmenler tarafından onun diğer konulardaki reformist duruşunun kadın konusundaki tutumuyla uyuşmadığı ve tabir-i caizse bir kör nokta olarak kaldığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Hatta kadınlara papaz veya daha üst düzey din görevlisi olabilme hakkı tanınmasını savunan yenilik yanlıları, Katolik Kilisesi'ni bu konudaki tavrı dolayısıyla "maskülist" olmakla suçlamaktadır. Bununla birlikte Papa'nın "kadınlara daha fazla alan" sözü bazı eleştirmenlerce yeni roller yaratmaktan ziyade "zaten sahip olunan rollere daha fazla değer verme" şeklinde yorumlanırken bazıları bunu kurumsal olmaktan ziyade psikolojik, toplumsal ve ahlaki alana hizmet olarak değerlendirmiştir.⁶⁷

Papa'nın ilk seçildiği dönemden itibaren tekrar tartışma konusu olmuş bu mesele Katolik kadınlar açısından tam da çözüme kavuşmuş gibi görünmemektedir. Nitekim 2019 yılında Almanya'daki Katolik kadınların erkek ege-men Kilise yapısına karşı çıkarak "Maria 2.0" adını verdikleri bir haftalık eylemle (11-17 Mayıs) Katolik Kilisesi'nde, yönetim birimlerinde kadınların da söz sahibi olmasını talep etmesi bunu açıkça ortaya koymaktadır. Söz konusu girişimin adının geleneksel açıdan "ideal, sessiz ve hizmet eden kadın" olarak tasvir edilen Meryem Ana'nın (Maria 1.0) "yeni ve güncellenmiş" formunu temsil ettiği ifade edilmektedir.⁶⁸

Maria 2.0 eylemine katılanlar Kilise'nin kadına yönelik tavrında rahatsızlık duydukları ve gerçekleşmesini talep ettikleri hususları bir bildiriyle ortaya koymuşlardır. Papa Francis'e açık bir mektup niteliği taşıyan bildiri, kadınların Kilise'de bütün kurumlarda çalışabilmesinin sağlanması, Kilise'nin cinsel ahlak kurallarının hayatın gerçeğine uygun belirlenmesinin yanı sıra istismar edenlere yönelik toleranssız bir politika izlenmesi gibi başlıkları içermekte ve başkalarını da eyleme çağırmaktadır. Katı ahlak kuralları olan Kilise'nin bu kuralları günümüz koşullarına uyarlaması gereğini dile getiren kadınlar Roma Katolik Kilisesi'nde bilinen ve bilinmeyen çok sayıda her tür istismar vakasından, bu vakaların kurum yöneticileri tarafından örtbas edilmesi veya karartıl-

66. Helene Egnell, "Is Pope Francis an Anonymous Feminist?", *Pope Francis and Interreligious Dialogue*, Ed. Herold Kasimow, Alan Race, Macmillan Publishing, Switzerland 2018, s. 124-125; Valley, *Pope Francis Untying the Knots The Struggle for The Soul of Catholicism*, s. 261.

67. Allen, *The Francis Miracle: Inside the Transformation of the Pope and Church*, s. 220.

68. <http://womensordinationcampaign.org/blog-working-for-womens-equality-and-ordination-in-the-catholic-church/2020/1/22/maria-20-germany> (02.06.2020).

masından ve bu konuda inandırıcı bir özür dileme eksikliğinden duydukları rahatsızlığı dile getirmektedir. Buna ilave olarak protestolarda başkalarına bedenen ve ruhen zarar verenlerle bunlara göz yuman veya örtbas edenlere resmi görev verilmemesi, suçluların adli kurumlarca yargılamasının sağlanması, kadınların Kilise’de bütün kurumlarda çalışabilmesinin sağlanması ve rahiplerin bekâr kalma mecburiyetinin kaldırılması kadınların talep ettiği hususlar arasındadır.⁶⁹

Katılım çağrılarının birçok kişi ve kurum tarafından karşılık bulması sonucu birçok merkezde protestocular tarafından şikayet ve talepleri yaratıcı ve empatik yollarla ifade etmek için Kilise meydanları “yardımseverlik, üzüntü ve yeni bir başlangıcı” simgeleyen beyaz çarşaflarla kaplanmıştır.⁷⁰

Bildiride yer alan konu başlıkları dikkate alındığında günümüz Katolik kadınların başlıca iki temel probleme sahip olduğunu söylemek mümkündür: Kilise içinde söz sahibi olma ve istismar meselesi. Görülen mevcut problemler hususunda kendilerine yönelik reformların eksik olduğunu ifade eden kadınlar, Kilise içinde kadının konumu ve Kilise’nin öğretilerine sadık, sessiz ve hizmet eden Meryem Ana figürünün güncellenmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Buna ilave olarak Francis’i eleştiren kesimlerin (bilhassa kadın cemiyetleri) başlıca talepleri çevre gibi öncelik verdiği diğer konularda olduğu gibi kadın konusunda bir genelge taslağı hazırlama veya üst düzey bir teolojik kongre düzenlenerek kadınların hayatın her alanındaki katkılarına toplumun dikkatini çekilmesi yönündedir.

Kadınların sözü edilen talep ve sorunlarına karşılık Papa Francis’in uygulamalarına bakıldığında onların rahip olamamakla birlikte Kilise içindeki görev talepleri ve reform isteklerine kulak verdiğini söylemek mümkündür. Bu reformasyonun en önemli göstergelerinden biri Papa Francis’in 2017’de iki İtalyan kadını, (Gabiella Gambino ve Linda Ghisoni) Kardinal Kevin Farrell başkanlığındaki Dicastery for the Laity, Family and Life’a müsteşar olarak ataması gösterilebilir. Rahip olmayanların hayatlarına destek olunması, ailenin bakımı, insan yaşamının korunması ve desteklenmesinden sorumlu olan bu bakanlığa kadınların görevlendirilmesi Francis’in Roma Curia’sında kadınları önemli pozisyonlara atama kararlılığının bir kanıtı olarak yorumlanmıştır.⁷¹

Yine bu hususta bir başka örnek, 2019 yılında Vatikan’da devlet işlerini yürüten ve Papa’nın yakın çalışma çevresinden oluşan Vatikan Devlet Sekre-

69. <http://womensordinationcampaign.org/blog-working-for-womens-equality-and-ordination-in-the-catholic-church/2020/1/22/aria-20-germany> (02.06.2020).

70. <http://womensordinationcampaign.org/blog-working-for-womens-equality-and-ordination-in-the-catholic-church/2020/1/22/aria-20-germany> (02.06.2020).

71. http://www.vatican.va/roman_curia/laici-famiglia-vita/documents/rc_laici-famiglia-vita_20170720_note-storiche_en.html (02.06.2020).

terliği'ne ilk kez bir kadın yönetici atanmasıdır. Francis, Vatikan Devletler Arası İlişkiler Sekreterliği (Dışişleri Bakanlığı) müsteşarlığına yirmi yedi yıldır Vatikan'da çalışan Francesca Di Giovanni'yi atamıştır. Altmışaltı yaşındaki Di Giovanni, Vatikan'ın Birleşmiş Milletler (BM) ve diğer hükümetler arası kurumlarla ilişkilerini koordine eden bölümü yönetmektedir.⁷²

Son olarak Francis, Ağustos 2020'de Vatikan Ekonomi Konseyi'ne altı kadın üyenin atamasını gerçekleştirerek Roma Curia'da finans alanında kadınlara üst düzey yetki verme noktasında bir ilke daha imza atmıştır.⁷³

Papa Francis'in kadınların Kilise'deki rolü ve konumuna yönelik bu atamaları birçok kadın cemiyeti tarafından "Büyük bir adım!" şeklinde nitelendirilmiştir. Francis'in Vatikan tarihi açısından ilk olan bu adımları, onun kadınlara verdiği önemin bir göstergesi ve Kilise'de üst düzey makamlarda daha fazla kadının bulunması arzusunun yansıması olarak görülmektedir.⁷⁴

Diğer yandan çözüme kavuşturulmak istenen bir diğer problem ise Katolik Kilisesi üyelerinin karıştığı cinsel istismar vakalarıdır. Bu konuda Papa Francis, Katolik Kilisesi'ndeki çocukların cinsel istismarı ile mücadele etmek için Vatikan Komitesini (2013) kurmuş⁷⁵ ancak birtakım zorluklarla boğuşan bu komite kısa bir süre sonra aktif olmadığını ilan etmiştir.⁷⁶ Katolik Kilisesi içerisinde cinsel istismar davalarının geniş çapta yankı uyandırması neticesinde 2019 yılında Vatikan'da yapılan dört günlük İstismar Zirvesi'nin sonunda Papa Francis, yaşananların örtbas edilmemesi konusunda sert bir dille uyarılarda bulunmuştur. Bu zirveden yaklaşık bir yıl sonra alınan kararlar da Kilise üyelerinin karıştığı çocuklara yönelik cinsel istismar vakalarında konuya gizlilik getiren papalık sırrının kaldırıldığını bildirmiştir.⁷⁷

Papa Francis'in bu kararı, dava süreçlerinin mağdurlar açısından karanlıkta kalmasına, failerin korunmasına ve mağdurların ümitsizliğe kapılmasına sebep olan bir iktidar mekanizmasını devreden çıkarmayı amaçlamaktadır. Büyük ama geç atılan bir adım olarak değerlendirilen Papa'nın bu kararı Kilise

72. <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2020-01/pope-appoints-woman-undersecretary-in-secretariat-of-state.html> (02.06.2020).

73. <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2020-08/pope-francis-new-members-for-economy-council.html> (10.08.2020).

74. <https://www.ncronline.org/news/vatican/theologians-praise-popes-historic-appointment-women-members-vatican-congregation> (02.06.2020).

75. http://w2.vatican.va/content/francesco/en/letters/2014/documents/papa-francesco_20140322_chirografo-pontificia-commissione-tutela-minori.html (28.06.2020).

76. Mayo Moran, "Cardinal Sins: How The Catholic Church Sexual Abuse Crisis Changed Private Law", *Forthcoming in the Georgetown Journal of Gender and the Law*, Vol. XXI, 2019, s. 111.

77. <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2019-12/pope-abolishes-pontifical-secret-sexual-abuse-clergy.html> (28.06.2020).

hukuk tarihinde Kilise'nin çıkarının faillerin aldığı cezadan daha önemli olabildiği bir dönemin de kapanması anlamını taşımaktadır.

4. Sevgiyle Yoğrulmuş Bir “Sessizlik” ve Tefekküre Adanmış

Hayat: Mariyoloji Bağlamında Papa Francis'te Dindar Kadın İmgesi

Roma Katolik teolojisinde Meryem ile ilgili en önemli öğretiler ve onunla ilgili metodolojiler “Meryem bilim” (Mariology) başlığı altında değerlendirilmektedir. İlk dönemden itibaren Katolik Kilisesi tarihi içinde yavaş yavaş gelişerek XVII. asırda olgunlaşan bu disiplin, Meryem'in Tanrı ile ve Tanrı'nın yarattıklarıyla olan ilişkisini anlamlandırmaya ve yorumlamaya çalışmaktadır. Bu disiplinin temel başlıklarını Meryem'e verilen Katolik unvanlar veya onun inanmaları için verdiği hediyeler belirlemektedir.⁷⁸ Buna göre Meryem, baki-religi, masumiyeti, Tanrı annesi oluşu ve günahattan korunmuşluğunun yanı sıra tüm ilahi lütufların aracısı ve Tanrı'nın kurtuluş planındaki rolü dolayısıyla diğer kadınlar ve bütün azizler arasında İsa'dan aşağıda fakat diğerlerinin hepsinin üstünde önemli bir yere sahiptir.⁷⁹

Mariyoloji bağlamında Meryem Ana'nın özelde Roma Katolik Kilisesi için genelde tüm insanlık için önemini her fırsatta dile getiren Papa Francis, onun bakireliği, sessizliği, masumiyeti ve kendisini Tanrı'ya adanmış dindar kadın için örnek alınması gereken vasıflar olduğunu ifade etmektedir. Francis'in 2016 yılında yayınlamış olduğu “*Vultum Dei Quaerere On Women's Contemplative Life*” adlı Apostolik Genelge de kendini dua ve tefekküre adanmış manastırdaki kadınların hayatı üzerinedir. Kilise tarihi boyunca sayısız kutsanmış kadının hayatlarını ve yaptıkları tüm eylemleri Tanrı'ya düşünmeye adanmış Tanrı'nın kendi halkı ile bağlılığını devam ettirdiğinin canlı bir işareti olduğunu söyleyen Papa, temelde kadınların teşkil ettiği manastır hayatının zengin bir lütf ve merhamet kaynağı olduğunu belirtmektedir. Sözlerine bir örnek vererek devam eden Papa, aşkın denizlerdeki bir gemicinin onu güvenli bir yere çıkarması için ışığa ihtiyaç duyması gibi İncil'in sevindirici haberlerinin bugün yaşayan insanlara ulaşması için Kilise'nin sizin dualarınız ve fedakârlıklarınıza ihtiyacı var diye çağrıda bulunmaktadır. Tefekküre dayalı bu hayat aracılığıyla insanlık için dualar, yakarılar durmadığı sürece sizler Kilise'nin sesi olacaksınız diyen Papa, aynı zamanda yapılan dualar yoluyla birçoklarının yaralarının sarılacağını ve günahkâr üyeleri rahmetiyle tekrar yücelten Tanrı ile işbirliği içinde olunacağını belirtmektedir.⁸⁰

78. Mustafa Alıcı, “Kur'an-ı Kerim ve Katolik Meryem Teolojisi (Mariology ve Kur'an-ı Kerim)”, *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, S. 9, 2016, s. 103-112.

79. Kemal Polat, *Katolik Hıristiyanlık'ta Azizlik ve Azizler*, Salkımsöğüt Yayınları, Ankara 2008, s. 280.

80. http://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_constitutions/documents/papa-

Tarihin dönüm noktalarında insanlığın kaderine kadınların dua eden kalpleri ve yükselen ellerinin yön verdiğinden söz eden Papa, Kilise ve tüm dünyanın sizlerin ışık fenerleri olmasına ihtiyaç duyduğunu; özellikle eşitsizlik, kültür farklılıkları ile bölünen günümüz toplumlarına “gerçek bir kardeş toplumun” mümkün olduğunu göstermek için çaba gösterilmesi gerektiğini dile getirmektedir.⁸¹

Manastır hayatındaki çalışma düzeni ve iletişim araçlarına ilişkin hususların da yer aldığı genelgede Papa, rahibelere Mutlak olanı arama ve tefekkür ile günlük işlere bağlılık ve çaba arasında dengeli olunmasını tavsiye etmektedir. Buna ilave olarak dijital kültürün bilgi ve iletişim için faydalı olabileceğinden bahseden Papa, bu araçların tefekküre engel bir hale dönüşmemesi ve bilgi almak için kullanılması gerektiği uyarısında bulunmaktadır.⁸²

Manastır hayatında sessizliğin önemine ve Rabbe odaklanmaya dikkat çeken Papa, bu konuda iman, umut ve sevgi kadını olarak tanımladığı Meryem Ana'nın yüce bir örneklik teşkil ettiğini belirtmektedir.⁸³ Onun sessizliğinin boş bir sessizlik değil zengin ve sevgiyle dolu bir sessizlik olduğundan bahseden Papa, Rabbin Sözü'nü sessiz bir kadın olduğu için aldığını ifade etmektedir.⁸⁴ Buna ilave olarak Papa, Meryem Ana'nın örnekliliği hususunda onun duruşunu üç kelimeyle özetlemektedir: dinleme, karar verme ve eylem. Buna göre Meryem Ana, bizimle konuşan Tanrı'yı nasıl dinleyeceğini bilen, hayatı ve olayların manasını anlamak için derine inen bir kadındır. Yine o, olaylara realistçe ve insancıl yaklaşarak karar vermede acele etmeyen ve Tanrı'nın ne yapması gerektiğini anladığında itaat ederek geciktirmeden yapması dolayısıyla ideal kadın profilini taşımaktadır.⁸⁵

Apostolik Genelge'nin son bölümünde Papa, “bu genelgede yazılan her şey tefekkürü benimsemiş kadınlar için hayatın yenilenmesi ve Kilise ile dünyadaki görevinize etkili bir katkı sunmak içindir diyerek şöyle devam etmektedir: Kilise ile derin bir birlik ve iletişime devam ederseniz sizler böylece Bakire, Gelin ve Ana Meryem'in gizeminin canlı bir devamı hâline gelebilirsiniz. Böylece yol, hakikat ve hayat olan İsa Mesih'in insanların kalplerine doğması ve

francesco_costituzione-ap_20160629_vultum-dei-quaerere_en.pdf (01.06.2020).

81. http://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_constitutions/documents/papa-francesco_costituzione-ap_20160629_vultum-dei-quaerere_en.pdf (01.06.2020).

82. http://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_constitutions/documents/papa-francesco_costituzione-ap_20160629_vultum-dei-quaerere_en.pdf (01.06.2020).

83. Pope Francis, *The Church of Mercy: A Vision for the Church*, Loyola Press, Chicago 2014, s. 10.

84. http://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_constitutions/documents/papa-francesco_costituzione-ap_20160629_vultum-dei-quaerere_en.pdf (01.06.2020).

85. http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2013/may/documents/papa-francesco_20130531_conclusionese-mese-mariano.html (09.05.2020).

yükselmesine yardımcı olacaksınız. Meryem gibi sizler de Tanrı'nın kendisi ile karşılaşmayı ve onu Mesih'te müşahede etmeyi isteyen insanlıkla karşılaşmaya ineceği bir merdiven olmak için çabalayacaksınız.⁸⁶

Manastır hayatındaki kadınlara ilişkin yayınlanan bu genelge ile Francis, çalışma düzeni ve teknolojik gelişmelerin manastır hayatındaki yansımalarına ilave olarak Meryem Ana'da hayat bulan örnek dindar kadın profiline değineyerek onun örneğini takip etmek suretiyle Tanrı ve insanlık arasında bir aracı rolü üstlenebileceğini ifade etmektedir.

Sonuç

Katolik dünyasının ruhani lideri Papa Francis, kadınların aile içinde dindar çocuklar yetiştirme ve toplumsal açıdan Katolik yardım kuruluşları, sosyal hizmet uygulamalarında görev alma ve Kilise'nin insan kaynaklarını harekete geçirme hususunda etkin rolünü her fırsatta dile getirmektedir. Bu bağlamda Papa Francis, kadının eş ve anne olarak oynadığı biyolojik rollere açıkça değer vermekle birlikte onların teolojik açıdan Kilise ve daha geniş bir dünya düzeninde yaptıkları katkıları anlamak için bu çerçeveye sınırlı kalmamaları gerektiğini savunmaktadır. Ancak diğer yandan Kilise'nin kadın profilini geliştirme ve onlarla ilgili derin bir teoloji çağrısına rağmen bunun politika ve personel seçimleriyle tam olarak eşleşmediği veya nispeten az ilerleme kaydedildiği gerekçesiyle Papa Francis'e yönelik radikal eleştiriler de bulunmaktadır.

Bu eleştirilere karşın Papa Francis'in radikal bir değişim içinde olarak kadınların Kilise içindeki çoklu rollerini geliştirme konusundaki taleplere ilgisiz ve tepkisiz kalmadığını söylemek mümkündür. Söz gelişi yayımladığı belgelerde kadınların aile ve toplum hayatında teşkil ettiği önemli rollere değinmesi, Kilise'de kadın teolojisi geliştirme yönündeki olumlu çağrılarını, kendilerini dua ve tefekkürü adayan kadınlar için yayınladığı yeni Apostolik Genelge ve Roma Curia'da daha önce hiç görülmemiş şekilde önemli pozisyonlara yapılan kadın atamaları bir Papa olarak Francis'in kadın rolünü geliştirmek için attığı adımlar arasında sayılabilir.

Neticede Papa Francis'in kadın profiline yönelik teolojik düşünceleri ve teo-politik düzlemde attığı adımlar onun kadınları dışlama veya onlara hükmetme geleneklerine katı bir şekilde bağlı olmadığını ve yeni ihtimallere açıklığını ortaya koymaktadır. Dahası onun papalık sürecinde kadın konusundaki düşünce ve uygulamalarının Roma Katolik Kilisesi'nin uzun soluklu tarihinde görüldüğünün aksine -bilhassa eklesiyolojik açıdan- geleceğe yönelik umut vadeci olduğunu söylemek mümkündür.

86. http://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_constitutions/documents/papa-francesco_costituzione-ap_20160629_vultum-dei-quaerere_en.pdf (01.06.2020).

KAYNAKÇA

- Allen, John L.; *The Francis Miracle: Inside the Transformation of the Pope and Church*, Time Books Publishing, New York 2015.
- Amanda Lanser, *Pope Francis Spiritual Leader and Voice of the Poor*, Abdo Publishing Company, Minnesota 2014.
- Anne E. Patrick, "Women in the Church in the Age of Francis", *Matter of Spirit*, S. 107, 2015.
- Asife Ünal, "Hıristiyanlık'ta Kadın ve Aile Anlayışına Genel Bir Bakış", *Dinler Tarihi Araştırmaları III-2000. Yılında Hıristiyanlık (Dünü, bugünü ve Geleceği)*, Dinler Tarihi Derneği Yayınları, Ankara 2002.
- Austen Ivereigh, *The Great Reformer: Francis and the Making of a Radical Pope*, Henry Holt Company Publishing, New York 2014.
- B. E. Reid, "Woman", *New Catholic Encyclopedia*, Vol. XVI, Ed. Berard L. Marthaler, Thomson Gale Publisher, New York 2003.
- Cengiz Batuk, "İsa Mesih Kadınları da Kurtaracak mı? Hıristiyanlıkta Kadın *Pope Francis and Interreligious Dialogue*, Sorununa Genel Bir Bakış", *Dini Araştırmalar Dergisi*, C. 11, S. 31, 2008.
- Egnell, Helene ; "Is Pope Francis an Anonymous Feminist?", Ed. Herold Kasimow, Alan Race, Macmillan Publishing, Switzerland 2018, s.113-129.
- Fainche Ryan, "Women", *The Furrow*, Vol. 64, 2013.
- Fatmagül Berktaş, *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın-Hıristiyanlıkta ve İslamiyette Kadının Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*, Metis Yayınları, İstanbul 2016.
- Henry Bettenson, *The Early Christian Fathers*, Oxford University Press, London 1969.
- İlbey Dölek, "Feminist Kristoloji Bağlamında Yeni Ahit Metinlerindeki Kadınların Konumu ve Rolü", *Antakiyat/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 2.
- İsmail Taşpınar, "Yahudilik ve Hıristiyanlık'ta Kadın", *Köprü Dergisi*, S. 113, 2011.
- James A. Brundage, *Law, Sex and Christian Society in Medieval Europe*, University of Chicago Press, Chicago and London, 1987.
- Jill Peterfeso, "Vatican II and The History of Interpretation the Case of Roman Catholic Womenpriests", *The Long Shadow of Vatican II*, Eds. Lucas Van Rompay, Sam Miglarese and David Morgans, University of North Carolina Press.
- John Ferguson, *Clement of Alexandria*, Twayne Publishers, New York 1974.
- Jorge Mario Bergoglio, Abraham Skorka, *On Heaven and Earth Pope Francis on Faith, Family, and the Church in the Twenty-First Century*, çev. Alejandro Bermudez, Howard Goodman, Bloomsbury Publishing, London 2013.
- Kemal Polat, *Katolik Hıristiyanlık'ta Azizlik ve Azizler*, Salkımsöğüt Yayınları, Ankara 2008.
- L. F. Cervantes, L. Harrington, "Woman", *New Catholic Encyclopedia*, Vol. XVI, Ed. Berard L. Marthaler, Thomson Gale Publisher, New York 2003.
- Marco Politi, *Pope Francis Among the Wolves The Inside Story of a Revolution*, çev. William McCuaig, Columbia University Press, New York 2014.
- Martha A. Brozyna, *Gender and Sexuality in the Middle Ages*, McFarland Company, North Carolina 2005.
- Mayo Moran, "Cardinal Sins: How The Catholic Church Sexual Abuse Crisis Changed Private Law", *Forthcoming in the Georgetown Journal of Gender and the Law*, Vol. XXI, 2019.
- Musa Kaval, "İlahi Dinlerde Kadın'ın Kıymet Problemi", *Akademik Bakış Dergisi*, S. 55, 2016.
- Mustafa Alıcı, "Mutfakta Pişir Mutfakta Ye: Çağdaş Dinler Tarihi Metodolojisinde Feminist Yaklaşım", *Milel ve Nihal İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, S. 2, 2005.

Mustafa Alıcı, “Kur’an-ı Kerim ve Katolik Meryem Teolojisi (Mariology ve Kur’an-ı Kerim)”, *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, S. 9, 2016.

Paul Vallely, *Pope Francis Untying the Knots The Struggle for The Soul of Catholicism*, Bloomsbury Publishing, New York 2015.

Peter McKenzie, *The Christians Their Beliefs and Practices*, Abingdon Press, London 1988.

Pope Francis and Antonio Spadaro, “The Heart of a Jesuit Pope: Interview with Pope Francis”, *An Irish Quarterly Review*, Vol. 102.

Pope Francis, *On The Family*, çev. L’Osservatore Romano, Ignatius Press, Vatican 2015.

Pope Francis, *The Church of Mercy: A Vision for the Church*, Loyola Press, Chicago 2014.

Randi R., Warne, “Gender”, *Guide to The Study of Religion*, Ed. Willi Braun, Russell T. McCutcheon, London- New York 2000.

R. Mcdermott, “Woman, Canon Law on”, *New Catholic Encyclopedia*, Vol. XVI, Ed. Bernard L. Marthaler, Thomson Gale Publisher, New York 2003.

Rosemary Radford Reuther, *Women and Redemption: A Theological History*, Fortress Press, Minneapolis 1998.

Rosemary Reuther, “Misogynism and Virginal Feminism in the Fathers of the Church”, *Religion and Sexism: Images of Woman in the Jewish and Christian Traditions*, Simon and Schuster Company, New York 1974.

Thomas Aquinas, *Summa Theologica V*, çev. Fathers of the English Dominican Province, Cosimo Publishing, New York 2007.

Ursula King, “Introduction: Gender and the Study of Religion”, *Religion and Gender*, Ed. Ursula King, Oxford 1995.

Ömer Faruk Harman, “Kadın”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. XXVI, TDV Yayınları, İstanbul 2001, ss.82-86.

İnternet Siteleri

<http://w2.vatican.va/content/francesco/en/travels/2019/outside/documents/papa-francesco-meritarabiuniti-2019.html> (07.05.2020).

http://www.vatican.va/content/francesco/en/messages/communications/documents/papa-francesco_20150123_messaggio-comunicazioni-sociali.html (07.05.2020).

http://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html (01.06.2020).

http://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_constitutions/documents/papa-francesco_costituzione-ap_20160629_vultum-dei-quaerere_en.pdf(01.06.2020).

http://w2.vatican.va/content/francesco/en/letters/2014/documents/papa-francesco_20140322_chirografo-pontificia-commissione-tutela-minori.html (28.06.2020).

http://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20190325_christus-vivit.ht (02.06.2020).

http://www.vatican.va/content/dam/francesco/pdf/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20160319_amoris-laetitia_en.pdf(01.06.2020).

<http://womensordinationcampaign.org/blog-working-for-womens-equality-and-ordination-in-the-catholic-church/2020/1/22/maria-20-germany> (02.06.2020).

http://www.vatican.va/roman_curia/laici-famiglia-vita/documents/rc_laici-famiglia-vita_20170720_note-storiche_en.html (02.06.2020).

<https://www.ncronline.org/news/vatican/theologians-praise-popes-historic-appointment-women-members-vatican-congregation> (02.06.2020).

http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_en.html (17.06.2020).

http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_14091981_laborem-exercens.html (17.06.2020).

http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2013/may/documents/papa-francesco_20130531_conclusione-mese-mariano.html (09.05.2020).

<https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2019-12/pope-abolishes-pontifical-secret-sexual-abuse-clergy.html> (28.06.2020).

<https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2020-01/pope-appoints-woman-under-secretary-in-secretariat-of-state.html> (02.06.2020).

http://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html (09.07.2020).

http://www.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_encyclica-laudato-si.html (09.07.2020).

<https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2020-08/pope-francis-new-members-for-economy-council.html> (10.08.2020).